

SELYEM

ZSUZSA

MOSZKVÁBAN

egy kitelepítés története

ESIK

jelenkor

Vadászat 1947

Egy rémálom, ami majd jól végződik. Luka László ebben reménykedett. Talán többet ivott az este a szokásosnál, vagy a pálinka nem volt a legtisztább, még az is megfordult a fejében, hogy előkóstolót kellene alkalmaznia. Végére is megteheti, van már akkora hatalma a gyerekek, aki nem kellett az anyjának, és olyan vadakat álmodott az éjjel, hogy alig bír feltápáskodni, pedig vadászatra készül, és annyit azért már tud az árvagyerek, hogy a vadászathoz korán kell kelni, csak éppen kimászni az ágyból nem tud, mert az álom visszatért.

Szép szál ember volt Luka László, és ezt tudta is magáról. Testére feszülő, mellzsebes, sportos rövidkabátokat viselt, mit érdekelte őt a konfekció, a legjobb párizsi, londoni szabóknál varratta a különféle alkalmakhoz illő ruházatát. Vadászni Svájcban készített rövid nyusztkabátban járt, sálát nem kötött, orosz nyakú ingeit is többnyire kigombolva hordta, örömmel osztotta meg másokkal testének látványát. Mosolya megnyerő volt, rókaszerű tekintete bájosan értelmes. Hat elemít végzett, na és? A hermannstadi katolikusoknál, amikor épp nem verték, falta a kalandregényeket, s korán eldöntötte, hogy mindent megszerez, amit csak kíván. Nincs rendszer

a világban? Nincs igazság? Ok és okozat csak véletlenül függ össze? A véletlenek ura lesz.

A kapu nyitva volt, a sötétzöld GAZ-67 végigszántva a gyepet egészen a ház bejáratáig felhajtott, ahol várta őket egy jóvágású fiatalember, Beczásy, a vadászterület gazdája:

– Jó napot, uraim, a hajtók hajnal óta készenlétben. A kérdés csupán az, hogy mire akarnak menni: nyúlra, őzre, rókára, vaddisznóra, szarvasra? Mert van itt, kérem, mindenből, csak hát tudni kell, merre.

– Ebben az órában már csak nyúlra futja – válaszolt gyorsan Szenkovics. Mindenképpen meg akarta előzni, hogy Luka kinyissa száját, mert az, hogy pénzügyminiszter, és svájci vadászöltönyben páváskodik, a legkevésbé sem enyhítette fájdalmas és totális tájékozatlanságát a vadászat terén.

– Meglövünk néhány szép nyulat – erősítette meg a könnyűipari miniszter szavait Luka, mondta, ami elsőre eszébe jutott, nem ért rá most presztízsharcot vívni, majd, ha elmúlik a fejfájása.

– Azért egy pohárka jóféle szilvóriumot igazán felhajthatnak az urak – kínálta őket Beczásy, s magában azon szórakozott, mennyire jólesik ennek a két lóköetőnek az urazás. Láttad volna, mesélte a kávénál a feleségének, ahogy arcukon végigcikázik minden egyes uramozásra a guilty pleasure. „Ce monde n'est, je vous l'assure, qu'une immense entreprise à se foutre du monde!”, idézte Cassandra-bohócként az *Utazásból* Zina, pukedlizett, majd csókot lehelt ura homlokára.

Luka és Szenkovics kissé zavartan kezét rázott Beczásyval, azzal pattantak is vissza a dzsipbe.

– Az a jóféle szilvórium maradjon a visszatérésre – kiáltott hátra Luka keményen, egyszerre palástolva másnapos pálinkaundorát és nyilvánítva ki ország-világ előtt, hogy ugyan Beczásy évszázadok óta ennek a helynek az ura, a véletleneké viszont ő, Luka. Egy megnyert háború, gondolta rosszulletével küzdve, pontosan elég arra, hogy az évszázadokat diszkvalifikálja.

A szovjet terepjáró felfelé lassabban ment, mint azt méltán várták volna tőle, Luka horizontjába beúsztak a ház körüli fák. Most, így, ebben az állapotában, még kellemetlenebbül érintette, hogy egyik fa túlevele egészen rövid, a másiké megvan tenyérnyi is. Aztán ott az az eltévedt szomorúfűz, mi a picsát keres Háromszéken a szomorúfűz, zsörtölődött magában, álmos is volt, vadászni is akart, és akkor tessék, itt van ez a két fura szerzet, ilyen még Szocsiban se láttam, valahonnan Távol-Keletről jöhettek azokkal a kis, legyezőszerű leveleikkel.

A kapu előtt mintegy a nagy semmiből hirtelen ott termettek a hajtók lovakon, gyalog, kutyákkal. Miért álldogálnak kint, miért hallgatnak a kutyák, hasított Luka fájós fejébe a harcos gondolat. Miért nem láttuk őket, amikor befelé mentünk. Végül Szenkovics szólt oda nekik, hogy nyúlra lesz, mire Luka is felocsúdott, és odamordult a baltaképűnek románul: húzzál bele, vadászni jöttünk, nem vendégségbe.

A mezőn a hajtók a kutyákkal köralakzatba fejlődtek, megszólalt a kürt, mire szűkítették a kört, a kutyák

ugattak, és egy árokból vagy talán a nagy semmiből ő is, felbukkant az első nyúl. Érezte, nem lapulhat tovább, egyetlen esélye, hogy ennyi kutya a kicsinyeit is szét ne marcangolja, ha kiugrik, fut, cikázik, ameddig csak bírja szusszal. Iszonyatosan rövid füle volt, a futásában is volt valami kutyaszerű. Luka nem akarta, mégis célba vette Szenkoviccsal éppen egyszerre. Az állat vagy mi felbukott, az egyik hajtó érte küldte Vitézt, aki már hozta is a szájában. A fegyverropogásra mint az örültek bújtak elő a nyulak, egyik a másik után, a két miniszter nem győzött célozni, löni, a kutyák meg hozták a prédát. Luka már szédült, megtörölte a homlokát, körülnézett, látta az elejtetteket szép sorban kiterítve, a tágra nyílt szemek mintha mindent értenének, a világ összes árvaságát, és Luka le kellett hunyja a szemét, mert azokat az ostoba moldvaikat látta szép sorban kiterítve Fehérkútnál, akik azt hitték, egy fehér zászlót és néhány fakeresztet lóbálva átsétálhatnak, mint a nyulak, a Szovjetunióból Romániába. Nem mindenki volt olyan szerencsés, hogy a golyó eltalálja, és akkor lapáttal kellett addig ütni, ameddig beleájul valahogy a gödörbe, és már nem próbál kimászni onnan.

– Ejsze elég leszen ennyi mára, a nagyságos asszony várja magukat ebédre – szólította meg az imbolygó Lukát egy idős hajtó. Luka megrázkódott, nem tudta, hol van, s ki lehet ez az ősz, bajszos ember, aki magyarul szól hozzá, ráadásul azon az éneklős magyar nyelven, amit gyerekkorában hallott, mielőtt az anyja, hogy nyugodtan újra férjhez mehessen, be nem csapta őt a szebeni árvaházba.

Szenkovics leeresztette a puskáját, és hátba vágta Lukát:

– Részemről mehetünk, Laci, a zsákmány tekintélyes, a banda farkaséhes.

– A nagyságos úr ne aggódjon – folytatta az ősz hajtó –, a nyulakat mi elintézzük. Van emberünk, aki megnyúzza őket, aztán...

– A nyulakkal azt csináltok, ami akartok – szakította félbe Luka. Nem érezte magát abban az állapotban, hogy a holttestek feldolgozását részletezzék neki. Átforrósodott fegyverét bedobta a dzsipbe, s intett a többieknek, hogy indulás.

Szenkovics a hátsó ülésen hallgatott egy ideig, azon dilemmázott, hogy van-e most vagy bármikor is értelme Lukával társalogni, eljutott-e valameddig a tudatosulás útján, vagy csak egy állatian szerencsés tahó, aki összevissza lövöldözik, nem számít, mi kerül elébe, nyúl, kutya, birka vagy tisztességes proletár. Amikor úgy belemerült a gondolataiba, hogy attól tartott, már-már kirajzoldik ebben a zötyögésben eljövendő árulása, előrehajolt Lukához:

– Ezek a szántóvető népek minálunk valahogy nem tudnak leszokni a nagyságosozásról. A függés nekik éppoly természetes, mint az evés vagy a szarás. A természetben lehet valami, mert hiába a racionális érvek, ők bólogatnak, aztán mindent csinálnak pontosan úgy, ahogy addig is.

Lukának most nem volt kedve az ideológiai vitához, pállinkát akart, enni akart, élő embereket akart látni maga

körül. Rá is szólt a baltaképzűre, hogy a picsába, Doru, mire vársz, nyomd már meg azt a gázpedált. Szenkovics hátradólt, s azon merengett, ha a szovjeteknek nagyjából sikerült, itt miért nem megy az egyenlőség és testvériség. Mintha csak válasz érkezne gondolataira, a falu közepén egy igencsak fura építményt vett észre a vegyesboltnak mintegy folytatásaként: körülbelül egy méter magas, fél méter széles és tíz-tizenöt méter hosszú valami, rendesen levakolva, kis háztetővel. Se ajtaja, se ablaka.

A szalonban hat személyre volt megterítve, de a sofőr és a kísérő kint maradt. Az egyik asztalfőn Zina ült, a másikon Luka pénzügyminiszter. Beczásy fölemelt egy kis poharat:

– Azt a bizonyos pohár szilvóriumot igyuk hát meg.

Lukában a pálinka édesen lebegő érzésként kötötte össze szétesésnek indult testrészeit, csakhamar kivette Beczásy kezéből a karafint, hogy ő maga töltögessen. Észre se vette, hogy időközben megvacsoráztak, és ott ül Zina mellett, oroszul beszélgetnek Tolsztojról, hogy vajon a *Háború és béke* a nagyobb, ahogyan Zina állítja, vagy az *Anna Karenina*.

– Anna a szabadságvágy megtestesülése – fejtegette kásásodó hangon Luka –, az értelem és érzelem együttesének korai áldozata egy igazságtalanságra és kizsákmányolásra épülő társadalomban. Eh, mit! Anna egy igazi nő!

– Elfogadom az érvelését, uram – válaszolt Zina, s az időközben vele szembe átült Beczásyra kacsintott.
– Az *Anna Karenina* imádni valóan bonyolult, de engedje

meg, hogy többre értékeljem azt a művet, amelyik az individuális viszonyokat nemcsak pszichés diszpozíciókkal, hanem a társadalmi közeg elvárásaival, dinamikájával együtt ábrázolja.

– Tolsztoj nagy ember volt, nagy realista és nagy dialektikus – kapcsolódott a beszélgetéshez Szenkovics.
– Mi sem igazolja ezt jobban, mint hogy képes volt saját nézeteit a valóság hatására felülbírálni, s jöllehet egy erkölcsstelen, könnyelmű nőt akart volna regényével kipelengérezni, írás közben rájött, hogy Anna komplex figura, bukását nem az ő hibái, hanem az álszent társadalmi viszonyok okozzák.

Beczásy nem értett oroszul, de egyáltalán nem hiányzott ez most neki: nézte szabálytalanul szép feleségét, hallgatta nyugodt és megfontolt altját, és büszke volt, hogy ezek a mitugrász miniszterek mennyire próbálnak a kedvében járni. Ábrándozásából a kisebbik lánya ébresztette, világoskék, csupa szalag ruhácskában felcsimpszkodott az ölébe, és pufók kis gyermekmancsával próbálta elérni a süteményes tálat az asztal közepén.

– Tánya, kismackóm, inkább mondjad, melyik süteményből kérsz? – mondta neki Zina, és feléje nyújtott egy desszertes tányért és egy szalvétát.

– Mindegyikből, Mami – hangzott a válasz, és futott is át anyja ölébe.

Luka nem tudta levenni a szemét erről a kis Tányáról, éppen úgy hívják, gondolta, mint Annának a kislányát, ki tudja, azzal is mi lett. Anna forradalmár, Annának a világ összes gyermekére kell gondolnia, nem babusgathat

örökké egyetlenegy. Beadta a kis kék szemű Tányát az árvaházba, hát beadta, azóta már biztosan felnőtt. Ez a zöld szemű Tánya is felnőtt talán, legfőnnebb kevesebb süteményt zabál, hogy másoknak is jusson, legfőnnebb apja és anyja nélkül, mint ahogy mi annyian, gondolta Luka, és kinyújtotta kezét a kislánynak, ölbe vette, és megkérdezte, mit hozzon neki, amikor legközelebb jön, mert lesz legközelebb, és akkor Bettyt is hívja magával, boldog lesz, hogy egy ilyen intelligens nővel oroszul társalognak, mert ha más nem is, de társalogni tudnak ezek az elkényeztetett burzsujok.

A küszöbről nézte megrökönyödve a jelenetet Liliann, a nagyobbik lány. Láta a vacsora romjait, az állatsontokat az asztal alatt, az embercsontokat az árokban, apját, amint kedvtelve nézi hosszú szipkával cigarettázó anyját, látta gyanútlan hűgát az egyik idegen férfi ölében, látta a másik idegen férfit, aki mindenkit, de elsősorban saját magát elárulva lavíroz végig egy diktatúrát, látta a mai nyúl vadászatot, minden egyes nyulat külön, látta az elárvult kisnyulakat éhen halni, további vadászatokat látott, őzekre, rókákra, vaddisznókra, szarvasokra, látta a diktátort medvékre lövöldözni az etetőknél, látta anyját combig vízben rizst vágni, látta apját agyonverve a Szekuritátén, látta, ahogy apja nyolcvanegy évesen, szálegyenesen kísétál az utcára 1989 decemberében a forradalomba, látta, hogy látja, amint a diktátor űzött vadként menekül, de lelövik, mint egy kutyát, és látta, hogy minden tele van örömmel és tele van fájdalommal.

Ott állt a küszöbön fehér csupa csipke hálóingben, mezítláb, szőke göndör fürtökkel, kilencévesen. Mindent látott, de csöndesen csak annyit mondott:

– Tolstoy était végétarién.